

NASA KOMUNA

glasilo ok szdl ljubljana vič-rudnik

leto XXII
številka 14
5. november 1985

izhaja
štirinajstnevno

Poziv odbora za obeležitev 400-letnice Trubarjeve smrti!

V letu 1986 (dne 19. junija) bo minilo 400 let, kar je umrl oče slovenske književnosti Primož Trubar. Štiristoletnica njegove smrti ne bomo praznovali samo Slovenci, ampak vsi, ki vidijo v Evropi XVI. stoletja najpomembnejše obdobje upora zoper srednjeveško mračnost in boja za uveljavitev humanizma. Primož Trubar je bil eden najodločnejših borcev za novo, bolj človeško podobo sveta. Eno izmed sredstev njegovega boja je bila knjiga. Bil je prvi, ki je napisal slovensko knjigo in s tem položil temelje slovenske književnosti. S svojimi knjigami in z vsem svojim delovanjem je premagoval pokrajinsko razcepljenost na Slovenskem ter razvijal prve oblike slovenske narodne zavesti. Zgradil je temelje slovenskega šolstva in slovenske kulture sploh. Bil pa je tudi prvi, ki je domel usodno povezanost Slovencev z južnimi Slovani.

Dne 6. marca 1986 pa bomo praznovali 150-letnico rojstva Josipa Stritarja, pesnika, pisatelja, kritika in slovstvenega vzgojitelja. Slovensko kulturo je poskušal evropeizirati, ustvaril je slovensko estetsko kritiko, predvsem pa utrdil slovenski jezik v javni rabi.

Oba pomembna moza slovenske književnosti in kulture sta bila rojena v okolici Velikih Lašč, na Rašici in na Podsmreki, kjer bodo v glavnem potekale tudi proslave njenih obletic.

Leta 1983 je bil osnovan pri Republiški konferenci SZDL odbor za počastitev 400-letnice smrti Primoža

Občani, delovni ljudje, mladina!

Objavljamo tako imenovani poziv slovenski javnosti informacijo in spodbudo vsakomur od nas in vsem skupaj, da se vključimo v aktivnosti ob pripravah na počastitev 400-letnice Trubarjeve smrti in 150-letnico Stritarjevega rojstva, ki ju bomo obeležili v prihodnjem letu. Najbrže ta poziv še posebej zavezuje občane te naše družbenopolitične skupnosti, saj sta oba jubileja ozko in trajno vzpeta v našo zgodovino in naš prostor. **Zatorej vključimo se v te aktivnosti!**

Trubarja in 150-letnice rojstva Josipa Stritarja, ki je po obširni razpravi in v sodelovanju z najrazličnejšimi kulturnimi ustanovami izoblikoval naslednji program:

1. Otvoritev Stritarjeve spominske sobe v Levstikovem domu v Velikih Laščah (9. marca 1986).
2. Slavnostna predstava Stritarjeve drame Logarjevi v izvedbi KUD Primož Trubar. (Levstikov dom Velike Lašče, 9. marca 1986).
3. Počastitev 150-letnice Stritarjevega rojstva na Podsmreki ob obnovljeni Stritarjevi kašči, edini priči Stritarjevih živih dni. (10. marca 1986).
4. Simpozij o Josipu Stritarju in njegovem pomenu za sodobno slovensko kulturo. (SAZU, Univerza Edvarda Kardelja, Slovenska matica, marec 1986).
5. Otvoritev spominskega parka na Rašici s »Trubarjevim mlinom« kot Trubarjevim spominskim muzejem. (Proslava na Rašici, 29. junija 1986).
6. Igra o Trubarju v izvedbi KUD Primož Trubar iz Velikih Lašč. (Rašica 29. junija 1986).
7. Televizijska nadaljevanka o Primožu Trubarju. (RTV Ljubljana).
8. Simpozij o kulturno-zgodovinskem pomenu Primoža Trubarja. (SAZU, Univerza Edvarda Kardelja, Slovenska matica, junija 1986).
9. Izdaja pisma Primoža Trubarja (SAZU, Trubarjevega berila - ZTT in Drava), monografije o Primožu Trubarju (Partizanska knjiga), monografije za mladino (Mladinska knjiga), monografije o Trubarjevem svetovnem nazoru (ZTT).
10. Počastitev Trubarjevega spomina na njegovem grobu v Deringenu, Tübingen, ZR Nemčija. (29. junija 1986).

Preureditev »Trubarjevega mlina« v spomenik - muzej in ureditev spominskega parka okoli njega, sodi med najzahtevnejše naloge proslav. Čeprav nimamo pisanih dokazov, da bi stal »srednji malin« o katerem govori Trubar, da se je v njem rodil, in so ga Turki požgali l. 1528, natanko na mestu sedanjega mlina, smo se na osnovi ljudskega izročila odločili mlin ohraniti in skupaj z njegovim okoljem spremeniti v spominski muzej. Marsikateri spominski objekt

na svetu je verjetno manj utemeljen, kakor bo spominski park Primoža Trubarja, ki naj poravnava naš zgodovinski dolg do očeta slovenske knjige in trajno vzbuja zavest o koreninah naše kulture in zavesti. Tako se ne bo več zgodilo, da bi domači in tudi obiskovalci zaman iskali mesto, ki bi jih spominjalo na Trubarja.

V preteklem letu so Kulturna skupnost Slovenije, Ljubljanska kulturna skupnost in občina Ljubljana Vič-Rudnik mlin odkupili in je tako postal družbena last. Izdelan je adaptacijski načrt za mlin in okolico ter zasnovan muzej, ki bo številnim obiskovalcem, zlasti šolski mladini, pričal o pomenu Trubarjevega dela. Občina Ljubljana Vič-Rudnik je leta 1984 sprejela odlok o zaščiti celotne vasi Rašica.

Zaradi težkih gospodarskih razmer, v katerih se nahajamo, se zavedamo, da bomo lahko kulturno dolžnost, ki jo čutimo do Primoža Trubarja in Josipa Stritarja in s tem do vse slovenske kulture, izpolnili samo s pomočjo vseh Slovencev doma, v zamejstvu in v tujini. Zato je odbor za počastitev 400-letnice smrti Primoža Trubarja in 150-letnice rojstva Josipa Stritarja sklenil, da se bo obrnil na slovensko javnost, naj mu pomaga kar najbolj dostojno uresničiti načrt. Zato pričakuje:

1. da bi delovne organizacije materialne in nematerialne dejavnosti zbrale po 100 din na vsakega zaposlenega člana,
2. da bi družbenopolitične organizacije in skupnosti ter samoupravne interesne skupnosti namenile del svojih sredstev za naš načrt,
3. da bi tudi kmetijske zadruge zbrale med svojimi člani sredstva za trajno spominsko obeležje Trubarja in Stritarja,
4. da bi obrtniki preko svojih združenj ali pa naravnost (s tem, da se prispevek v ta namen odšteje od njihove davčne osnove), pomagali zgraditi enega izmed pomembnih spomenikov slovenske kulture,
5. da bi v šolah vseh vrst prebudili zanimanje za obe obletnici, hkrati pa organizirali zbiralne akcije (na pr. starega papirja), izkupiček pa namenili za Trubarjeve in Stritarjeve spominske objekte.

Odbor za proslavo je sklenil, da prevzame vlogo izvajalca celotnega programa Krajevne skupnosti Velike Lašče, in da se sredstva zbirajo na njenem računu 501101-645-62158 - KS Velike Lašče - »za kulturo«.

Krajani velikih Lašč, Rašice in drugih okoliških

Objekti morajo biti pravočasno pripravljani

O tem kako potekajo priprave se je pred časom informiral tudi izvršni svet. Zavzel se je za nadaljnje intenzivnejše angažiranje vseh dejavnikov, da se bodo objekti pravočasno in celovito pripravili za omenjeno proslavo. Podprl je predlog zbiranja sredstev ob tem pa še posebej izpostavil, da bo to možno le ob močnem angažiranju in predvsem ob prostovoljnih osebnih prispevkih delavcev oziroma občanov. Sredstva pa naj zagotavljata tudi republiška in mestna kulturna skupnost. Kljub vsemu, so menili člani izvršnega sveta, pa je potrebno na vsak način urediti gostinsko ponudbo ustrezne kvalitete kar je navsezadnje potrebno zagotoviti tudi s soglasjem KS Velike Lašče.

vasi ter delovne organizacije na tem področju so že v preteklih letih pokazali izredno zavzetost in požrtvovalnost ob Levstikovi proslavi in prenosi kulturnega doma v Velikih Laščah, kot tudi v dosedanjih pripravah za kulturno in naravovarstveno ureditev Rašice ter Trubarjevega spominskega obeležja. Vsak doslej vloženi dinar so obogatili s prostovoljnimi delom in to je tudi najboljše jamstvo, da se bodo vsa zbrana sredstva najbolj smotrno uporabila. In če so domačini pokazali tako veliko zaver za dostojno obeležitev spomina na velikana našega duha, potem upravičeno pričakujemo veliki odziv na to akcijo v vsej Sloveniji in med vsemi Slovenci.

O poteku akcije bo odbor poročal v sredstvih javnega obveščanja.

Voščilo častnemu občanu

»Tovariš Vidmar, dovolite mi, da vam v imenu občanov, skupščine in družbenopolitičnih organizacij naše občine kot njenemu najznamenitejšemu občanu iskreno čestitam ob vašem visokem jubileju. Želim vam mnogo sreče in zdravja.«

»Hvala lepa. Ampak niste povedali, da samo zaenkrat najznamenitejšemu. Res sem vesel vaše pozornosti in iskreno se vam zahvaljujem«, je dejal Josip Vidmar, ko mu je Maks Klanšek ob prisotnosti predsednikov OO ZKS in OK SZDL Julija Planinca

in Franca Krumbergerja, čestital na njegovem domu. V spomin na to srečanje je Maks Klanšek ob voščilu našemu častnemu občanu izročil Josipu Vidmarju grafično Lovca z barja, delo akademskega slikarja Janeza Boljke.

V sproščnem in prijetnem razgovoru z jubilarjem je nato med drugim tekle beseda predvsem o razvoju občine pa tudi o slavljenčevi bogati življenjski poti, ki ga je in ga še venomer veže na rodnodolski del naše občine.

Barje dviga pesti

November nas s svojim turobnim in žalostnim vremenom opozori na dan, ko se spominimo na vse tiste, ki so svoj čas že preživeli in nam zapustili tiste sadove dela, na katerih lahko tokrat gradimo in ustvarjamo mi, vsa mlajša generacija. Še posebno topel je spomin na žrtve iz časa naše revolucije. Tokrat se vračamo nazaj celih 41 let. V časopisu Mladina je bil marca 1944 objavljen prispevek, katerega je podpisala Vanda. V njem je toliko bolečine in pravega zanosa, zato se z njim spominimo vseh talcev, žrtv, umrlih v taboriščih in neznanih padlih junakov.

»Nad Barjem je še mrak. Nekje je zalajal pes proti vzhajajoči luni, tam daleč v hribih se mu je odzval srnjak. Potem je bilo spet vse tiho.«

Iz šole na Barju se pomika proti Kozlarjevi gošči kolona. Ni to partizanska kolona, ki jo spremljata pesem in veselje. V tej koloni so ljudje z zvezanimi rokami; otroci in žene. Okoli njih pa se krohočejo in preklinjajo pobesnele zveri, izdajalci slovenskega naroda-podli švabobranci. Krohočejo se, ker bodo zopet preživeli nedolžno kri. Nekateri od teh podležev pljuvajo svojimi žrtvam v obraz in jih pretepejo.

Materi je zdrsnila solza preko razoranega lica. Ni ji hudo radi nje same, ampak radi malega sinka, ki stopa z njo. Tudi on bo moral danes umreti.

Mar je ta otrok kaj zakrivil? Mar smo mi vsi, kar nas je v tej koloni obsojenec, kaj zakrivil? Mar je to greh, če smo preorali naša polja, jih posadili s krompirjem in koruzo ter jih posejali s pšenico in ječmenom? Mar je to greh, da nismo postali izdajalci svojega naroda? Ali je morda greh, ker smo sanjali o lepšem in srečnejšem življenju?

Nič, prav nič niso zakrivil. Le krvavim švabobranci rabiljem se je zahotelo človeške krvi in zato morajo umreti

nedolžni ljudje. Morda utapljajo izdajalske zveri v teh strašnih pokolih strah pred kaznjivo, ki jo bodo prejeli.

Kolona je prišla na mesto. Mož je zadnjikrat objel svojo ženo, mati je poslednjič poljubila svojega otroka. Potem je zaropotal mitraljez...

Šlišo se je nekaj divjih švabobranci vzklikov. Zdeli so se mi kakor zadovoljno rjovenje panterja, ko je zadavil nič hudega slutečo gazelo.

Barje je kakor izumrlo. Ljudje hodijo s povešenimi glavami, pogled jim je uprt v tla.

Pričujoči zapis namenjamo kot spomin na številne padle žrtve naše narodnoosvobodilne borbe. Tako kot vsako leto so bile tudi ob letošnjem 1. novembru domala po vseh krajevnih skupnostih ob pomnikih revolucije in samotnih partizanskih grobovih spominske komemoracije.

Mar joče Barje? Mar je Barje klonilo?

Nekomu sem pogledala v oči. Ne, te oči ne jočejo. V teh očeh je nekaj lepega. Zdi se mi kakor bi te oči govorile:

Barje ni klonilo. Barje je še bolj pošteno kakor prej, čeprav večkrat zapoje izdajalcev mitraljez mrtvaško pesem nedolžnim žrtvam.

In nekaj strašnega je v teh očeh. Te oči objublajo maščevanje, strašno maščevanje.

Čeprav smo samo otroci, starci in žene, vendar se bomo tudi mi znali boriti!

Noč je. Zopet se pomika po Barju proti Krimu kolona. A v tej koloni ni zvezanih rok in ne krvoločnih zveri. V tej koloni so otroci, starci in žene, ki gredo v - partizane.«

VANDA

NNNP ZAŠČITA 85 dosegla vrhunec

Večina delavcev, ki jih je požar zadel, je ostala nepoškodovana, precej pa je bilo tudi takih, ki so se pri omejevanju požara in prebijanju na prosto ranili, oziroma so se zadušili. Kar precej delavcev so morali člani enote civilne zaščite obvezati in jim nuditi prvo pomoč, veliko pa je bilo tudi takih, ki so morali v bolnišnico. K sreči pa v »hudem požaru«, ki je v petek, 25. oktobra zajel skladišče končnih izdelkov Hojinega Stavbnega mizarstva, nihče ni izgubil življenja. Čeprav se morda komu zdijo take zaščitne vaje brezsmiselne in nepomembne, temu ni tako. Šele v takem primeru človek lahko zares preveri svoje znanje in usposobljenost za ukrepanje v različnih naravnih in drugih nesrečah, šele v takem primeru pa se pravzaprav da preveriti praktično delovanje načr-

tot, ki v teoriji tako rekoč nimajo napake. LAHKO VNUTLJIVO TEKOČINO JE TREBA UMAKNITI OD OGNJA - Ljubljanska poklicna gasilska brigada je dobro opremljena in ima priprave tudi za take primere, ko je treba izprazniti oziroma izčrpati nevarne snovi. V veliki plastični bazen so gasilci prečrpali lahko vnetljivo tekočino, ki bi v stiku z ognjem lahko začela goreti in bi celo eksplodirala. Marsikdo od številnih obiskovalcev je gasilce prvokrat videl pri tem opravilu. Brezžične zveze so med vajo dobro delovale. Gasilec so se pridružili tudi strokovnjaki Inštituta Jožefa Stefana. Ekološka mobilna enota je prišla vzet vzorce, da bi raziskala snovi in tla ter območje s svojimi podatki pomagala obvarovati pred zastrupitvijo.

